

ВІЙНА ТА ВІДБУДОВА: ЕКОНОМІЧНІ СЦЕНАРІЇ ДЛЯ МАЙБУТНЬОГО МИРУ

Артюшок Євгенія

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
економічного факультету освітньої програми*

«Менеджмент організацій»

Приватного вищого навчального закладу

«Міжнародний економіко-гуманітарний університет

імені академіка Степана Дем'янука»,

м. Рівне, Україна

Повномасштабна війна, що триває з 2022 року, кардинально вплинула на макроекономічний стан України у 2022-2025 роках. Після шоку 2022 року, коли ВВП впав приблизно на одну третину (30-33%), економіка почала повільне відновлення. У 2023 році було зафіксовано повернення до зростання (близько +5,5% реального ВВП за рік), проте рівень виробництва залишався далеко нижчим за довоєнний. За оцінками, 2024 року економіка зросла лише на ~2,9%, що свідчить про втрату динаміки на тлі затяжного характеру конфлікту [1]. Таким чином, війна зумовила ефект «низької бази»: після обвалу 2022-го відбулося певне піднесення 2023-го, але у 2024-му темпи зростання суттєво сповільнилися внаслідок продовження бойових дій, руйнування інфраструктури та енергетичної системи, а також невизначеності, що стримує інвестиції. Інфляція в Україні протягом 2022-2024 рр. залишалася підвищеною, хоч і мала тенденцію до стабілізації.

У перший рік війни інфляція різко прискорилася (понад 20% рік до року). НБУ був змушений вдатися до жорстких заходів – фіксації валютного курсу та підвищення облікової ставки – аби стримати інфляційний тиск. У 2023 році інфляцію вдалося дещо приборкати, і за підсумками року її рівень опустився близько до 10% річних [2]. Станом на 2024 рік інфляція утримувалася в діапазоні 8-10%, що все ще перевищує довоєнні цільові показники, але значно менше ніж на початку війни [2]. Висока базова інфляція відображає як наслідки воєнних деструкцій (подорожчання сировини, логістики), так і монетарні чинники (емісійне фінансування бюджету в 2022 році тощо). Проте поступове відновлення внутрішнього ринку та жорстка політика НБУ сприяли уповільненню зростання цін. Державні фінанси та платіжний баланс України у 2024-2025 рр. критично залежать від зовнішньої підтримки. Війна призвела до різкого збільшення бюджетних видатків (насамперед на оборону та соціальну підтримку) одночасно зі зменшенням внутрішніх доходів економіки. У результаті дефіцит державного бюджету набув безпрецедентних масштабів – понад 20% ВВП, покриваючись головню за рахунок допомоги міжнародних

партнерів [3]. За оцінками МВФ, сукупна потреба у зовнішньому фінансуванні України в найближчі роки є колосальною – базовий сценарій передбачає \$148 млрд. до 2026 року, а при гіршому перебігу подій ця цифра може зрости до \$177 млрд. [4]. Державний борг відповідно стрімко зріс (орієнтовно до 80-100% ВВП) і за відсутності реструктуризації може стати важким тягарем для післявоєнного відновлення [4]. Зовнішньоторговельний баланс також суттєво залежить від війни: експорт товарів скоротився через блокаду портів, руйнування підприємств та зниження виробництва, тоді як імпорт залишався значним. Це призвело до дефіциту поточного рахунку, покритого переважно за рахунок зовнішніх впливів і грантів. Міжнародні резерви НБУ, попри все, лишаються на відносно безпечному рівні (близько \$30-40 млрд.), значною мірою завдяки надходженню валюти від донорів [5].

За таких умов прогнозування макроекономічної динаміки України потребує сценарного підходу. Можна розглянути три основні сценарії розвитку – базовий, песимістичний та оптимістичний – які різняться припущеннями щодо перебігу воєнних подій і відповідно економічними наслідками

Базовий сценарій припускає, що економіка продовжить адаптуватися до умов «воєнного часу», не зазнаючи нових шоків, але й без повного відновлення мирного режиму. За оцінками МВФ, базовий варіант передбачає помірне зростання реального ВВП у межах 2-3% у 2024-2025 роках. Наприклад, прогноз на 2025 рік – близько +2,5-3,5% ВВП – відображає обмежений характер відновлення в умовах тривалих бойових дій. Інфляція в базовому сценарії поступово знижуватиметься (близько 7-9% у 2025 році), що стане можливим завдяки стабілізації цін на продовольство та енергоносії і стриманій монетарній політиці. Бюджетний дефіцит залишатиметься високим (13-15% ВВП), але контрольованим за рахунок зовнішньої допомоги, яка продовжуватиме надходити. Загалом, базовий сценарій описує повільне відновлення економіки України у 2025 році, яке все ще буде суттєво меншим, ніж до війни, але матиме тенденцію зростання, спираючись на стійкість внутрішнього бізнесу та масштабну міжнародну підтримку [6].

Песимістичний сценарій передбачає більш несприятливий розвиток подій – затягування або посилення війни до 2026 року і пізніше. У цьому випадку воєнні ризики залишатимуться домінуючими: продовжуватимуться руйнування інфраструктури, значна частина територій залишатиметься небезпечною для економічної діяльності, а зовнішня допомога може надійти у меншому обсязі або з затримками. Під час реалізації песимістичного сценарію економіка може знову увійти в рецесію. За оцінками МВФ, якщо конфлікт триватиме довше очікуваного,

реальний ВВП України може впасти на ~4% у 2024 році замість зростання, а у 2025 році стагнуватиме на рівні близько 0% [6]. Тобто сумарно за два роки розвиток буде близьким до нуля, що значно гірше базового варіанту. Інфляція у песимістичному сценарії вища: наприклад, прогноз на 2024 рік – близько 10% інфляції проти ~8,5% у базі, оскільки тривала війна підігріває ціни. Фінансові дисбаланси поглиблюватимуться: дефіцит бюджету може перевищувати 20% ВВП і триматися на цьому рівні до 2026 року, державний борг швидко зростатиме (борг до ВВП може досягти ~106% у 2025 р. проти ~94% у базовому). Зовнішньоторговельний дефіцит також буде більшим через втрату експортних можливостей. Такий сценарій означав би відтермінування початку повноцінної післявоєнної відбудови і ризик появи «втраченого десятиліття» розвитку.

Оптимістичний сценарій базується на припущенні відносно швидкого завершення активної фази війни або суттєвої деескалації вже у 2025 році. У цьому випадку безпекова ситуація помітно покращиться, що створить передумови для пошквального інвестицій і повернення значної частини переміщених осіб додому. За такого сценарію економіка України отримає поштовх у вигляді масштабної післявоєнної відбудови, притоку зовнішніх інвестицій та відновлення нормальної торговельної діяльності. Згідно з оцінками МВФ (у рамках базового припущення про закінчення війни у 2025 р.), реальне зростання ВВП України у 2026 році могло б сягнути ~6-7% [6] – тобто відбудеться різкий стрибок порівняно з повільним відновленням у затяжній війні. Основні драйвери такого зростання: реалізація відкладених інвестиційних проєктів, інфраструктурна реконструкція з допомогою міжнародних фондів, повернення на внутрішній ринок працездатного населення та підвищення споживання домогосподарств.

Отже, поточний макроекономічний стан України визначається триваючою війною: економіка демонструє витривалість, але залишається надзвичайно вразливою. Базовий сценарій обережно прогнозує скромне відновлення і контрольовану ситуацію за умови, що найгірше позаду. Песимістичний сценарій попереджає про ризики подальшого спаду і фінансової нестабільності, якщо війна затягнеться. Оптимістичний сценарій дає підстави для надії на прискорене зростання та початок відбудови уже в найближчій перспективі за умови настання миру. Відповідно, економічна політика України нині має бути гнучкою та готовою до будь-якого з цих варіантів. Пріоритетним залишається збереження макрофінансової стабільності (стримування інфляції, підтримка банківської системи), ефективне використання міжнародної допомоги та закладення підґрунтя для післявоєнного відновлення. Таким чином, сучасну макроекономічну ситуацію України можна охарактеризувати як критичну, але керовану, із перспективою переходу від стагнації до зростання, щойно воєнні ризики

почнуть істотно знижуватися. Це підсумкове розуміння підкріплюється аналізом сценаріїв: попри важкі поточні умови, середньострокові перспективи України значно покращаться в разі досягнення миру та продовження реформ, тоді як затягування війни залишає економіку у стані вимушеної витривалості без можливості повноцінного розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ukraine: Economy ends 2024 with a contraction but expands 2.9% over the year. FocusEconomics. URL: <https://www.focus-economics.com/countries/ukraine/news/gdp/ukraine-national-accounts-p-31-03-2025-economy-ends-2024-with-a-contraction/>
2. Зведена таблиця індексів споживчих цін з 2000 по 2025 рр. (%). Матеріалу сайту Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/>
3. Державний бюджет України. Матеріалу сайту Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/>
4. IMF STAFF COUNTRY REPORTS. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2025/03/28/Ukraine-Seventh-Review-Under-the-Extended-Arrangement-Under-the-Extended-Fund-Facility-565703>
5. IMF's negative macro outlook for Ukraine: debt and financing needs rise. Interfax. URL: <https://interfax.com/newsroom/top-stories/108791/>
6. Ukraine's inflation forecast under baseline scenario. Interfax. URL: <https://interfax.com/newsroom/top-stories/100733/>